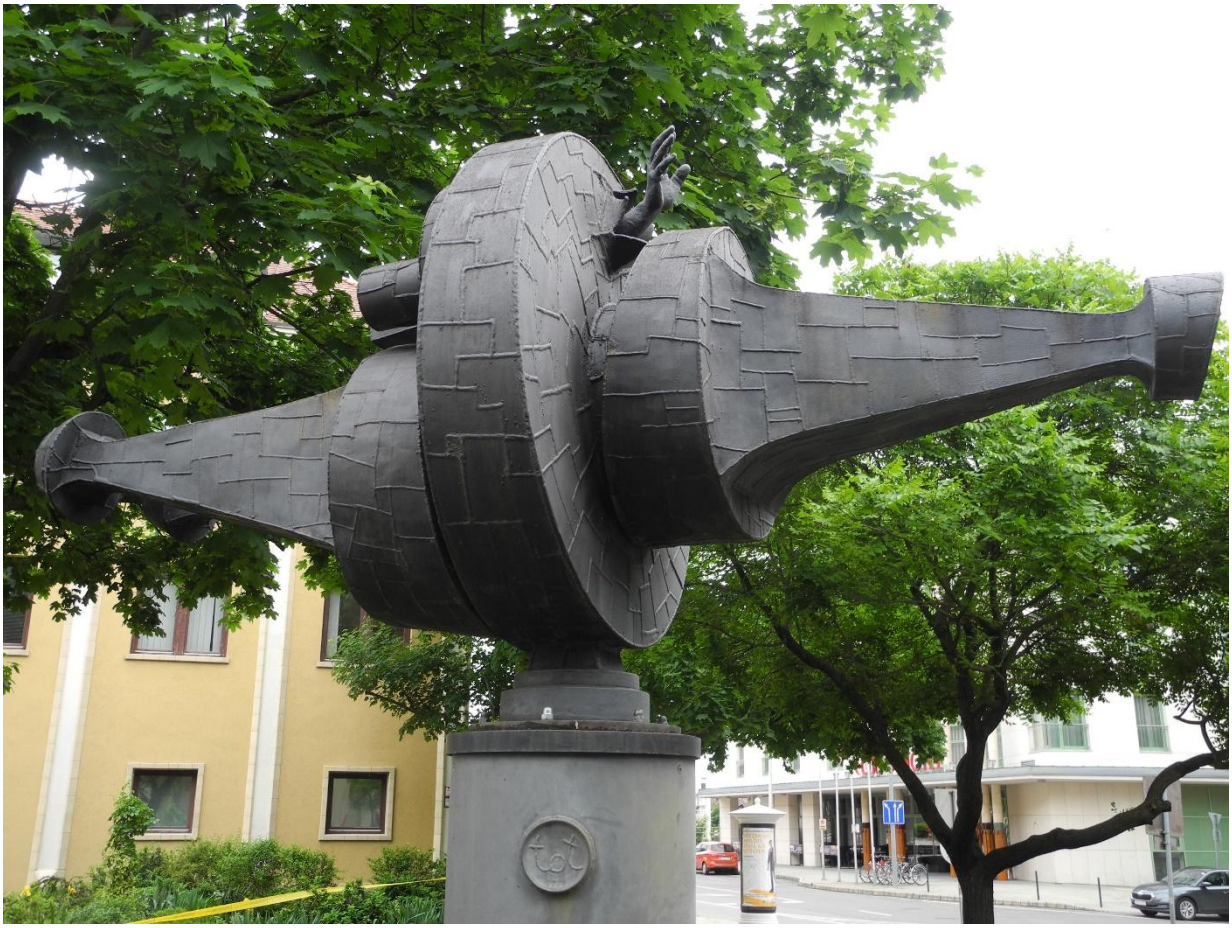
Jolsvai András

És mégsem mozog!

Illetve mozog, csak nem éppen úgy, ahogyan az alkotó elképzelte. Tóth Imre (azazhogy Amerigo Tot) híres pécsi szobráról van szó, a Komarov-emlékről, amelyet eredetileg Uránvárosban állítottak fel 1979-ben, az akkori Komarov Gimnázium előtt. A vasból és bronzból készült térplasztika azonban tíz év alatt teljesen elrozsdásodott, így aztán hosszas huzavona után elkerült a Dunaferr műhelyeibe, ahol tetőtől talpig felújították. Igen ám, de miközben a hosszas reparáció folyt, a társadalmat is elérte a rozsda és ezért a rekonstrukció igénye, így aztán a korábbi rendszer minden reprezentánsa elesett, beleértve valamennyi szovjet kiválóságot, legyen az világhírű író vagy feltaláló, vagy akár úrhajós. Vlagyimír Mihajlovics

Komarov is visszavonódott, mint gimnázium, érdemei elismerése nélkül, illetve Babits Mihállyá nemesedett. S bár történtek elméleti kísérletek a szobor elbabitsítására is (Jónás a cet gyomrában például, azt simán bele lehetne magyarázni), végül győzött a józan ész (ez csak tréfa volt, elvégre magyarok vagyunk), a szobor címe nem változott, csak a postacíme: átkerült a Búza térre, a városgondnokság épülete elé, egy csendes parkocska közepére. (Sok kedves anekdota él különféle szobrok ekkortáji metamorfózisáról, nekem a Ganz gyár Lenin-szobra a kedvencem: azt a büsztöt a gyárudvaron annyira megszokták a helyiek, hogy az új idők hajnalán egyszerűen átkeresztelték, azt állítva, hogy a bajuszos-szakállas férfi voltaképpen az alapítót, Ganz Ábrahámot ábrázolja.)

De a Komarov-emlék új helyén sem lelte nyugtát: a beszámolók szerint rövidesen egy órásmester műhelyében találta magát (szép, nagy műhely lehetett), hogy a szakember némi életet leheljen belé. Mit mondjak, nem sikerült. Néhány hete, amikor meglátogattam, mozdulatlanul és szomorúan állott a számára kijelölt füves térségen, elmerengve a régi idők dicsőségén. Pedig szakadatlanul mozognia kéne: Amerigo Tot ugyanis perpetum mobileként tervezte: a szerkezetnek hat perc negyven másodperc alatt kellene megfordulnia saját tengelye körül. De nem teszi, az istennek se.

(Valahogy nincs szerencsénk a mobilszobrokkal: erről a műfaj legnagyobb hazai alakja, Haraszty István /Édeske/ tudna mesélni. illetve mi is tudunk, hisz ott van – még ott van – a Dózsa György úton a híres-hírhedt időkerék, melynek gurulnia kéne fel-alá, jelezve és mutatva az idő könyörtelen múlását, de ő bizony csak a pancserok könyörtelen idő- és pénzpocsékolását tudja mutatni, mozdulatlanul.)

Amerigo Tot valaha igazi világsztár volt, celeb, ahogy ma mondanánk, szobrász és filmszínész, akit szívesen láttak Rómában és Hollywoodban, New Yorkban és Tokióban egyaránt. A kalandos életű művészt a konszolidálódó Kádár-rendszer is a keblére ölelte, és a fehérvárcsurgói parasztfiúból lett sztár szorosan visszaölelt: több, mint két tucat művét ajándékozta szülőhazájának, pontosabban Pécsnek, ahol saját múzeuma is nyílt. A maga idejében szegény Komarov csillaga is magasan ragyogott a magyar égen is, kortársai az emberiség űrbéli előőrsét látták benne, igazi hőst, aki életét adta a haladásért. (A felfelé való haladásért, természetesen.) Anno brigádok és úttörőcsapatok viselték büszkén a nevét, és utcanévként is feltűnt itt-ott. Szobra is volt, mindjárt három, egy Jászberényben, egy Pápán (e kettőt alkotója azonos, Pándi Kiss János, és a két asztronauta-fej is szinte az), egy pedig Pécsett: erről beszélünk most. (A másik kettőt már elrágta az idő vasfoga.) Gyanítom, hogy ez is csak annak köszönheti fékezett habzású fennmaradását, hogy az 1984-ben Rómában

elhunyt alkotó emlékét a város mégiscsak őrizni akarja. (Múzeumát áthelyezték ugyan, de még fenntartják.) Mostanában persze nem az Aczéllal ápolt kapcsolatára, hanem emigrálására, Bauhaus-kötődésre és a Keresztapa című filmben nyújtott alakításra esik a hangsúly.

Ami mármost az alkotást illeti, az leginkább egy hurkatöltő szerkezetre hajaz, melynek oldalából egy emberi kéz nyúlik ki, segélykérően. (És ez mozogna, pontosan körözve, az óra járásának megfelelően.) Komarov, mint köztudott, aki túl volt már egy sikeres űrutazáson, úgy vesztette életét – harmadmagával – hogy a leszállókabin a földbe fúródott. Akárhogy is, Tot merész megoldást választott, ez a szobor mitől sem áll távolabb, mint a heroizmus üres melldöngetésétől: itt az ember (az emberiség) törékenysége, kiszolgáltatottsága ábrázoltatik. És ez a brezsnyevi pangás idején külön jelentéssel bírt a magyar nézőknek.

Fotó: Tanyi Adrienne